

უნდა და ამის გამო ყველგან მოსაუბრო იტოვო. მაგ. სანგარში წილის კახეთში ღვინო მოვიდა 1/1-დამ 1/2-მდე ნაწილი წინა წლების მოსავლისა, ხოლო კახეთში 1/1-1/2-მდე. კახეთში გაზაფხული წილის მიღებასთან დაკავშირებით და გაცივრდა მისის გასულსა. თუქა წამლობა დაუწყეს, მაგრამ გვიან და იყო და მტერს ბევრი წინა დაუდგინა. ამიტომ ღვინო იყო წლების ნახევარზედ ნაკლები მოვიდა. მოსავლის მიზნე უბევ იგივე იყო, რაც კახეთში: განუწყვეტელი წვიმა, ნაცარი, ომი და სხ. ტყუილის ახლო-მახლო მყოფ ენაბრებსაც შეუარა ნაცარი, ომი. ღვინო თუქა წლებში მოვიდა, მაგრამ რაც მოვიდა, უფრო კარგის თვისება იყო, წინა წლები-საზე გაცივრებით უზგობისი. ვიდრე წითლის ღვინოს იყიდებოდა 2 მან. 20 კაპ., თითისა 1 მ. 70 კაპ. ბაზის მრეწველობა ამ ბოლოს დროს უფრო მკვიდრად იყიდებს ფებს ან ცივდება, თუქა, როგორც სინაზ ანგარიშად, 1888 წ. ბაზა გაცივრებით ნაკლები მოსულა, ვიდრე წინა წელს.

* სხვა უცნაურ მოვლენათა შორის, რომელსაც წარმოადგენს ჩვენი ტყუილი, უნდა შევნიშნოთ აგრეთვე ის ვარაუდები, რომ მოვლენის შიგნით საბინამდელი ბაზარი აქვს ერთი-დღობარში, მეორე-თითის მოვლენად და მესამე-იარბუქში. უცვლელი მკვლევარებმა ქალაქისა, რომ გაუჩინოს საკუთარი ბაზარი ფერას, კუკის, მთაწმინდს და სხვ. თითქმის უნაყოფოდ რჩება. მაგალითად, კუკის ისეთი ერთი ადგილი უქიჩავს, რომ ღვინოს ნახევარს ქალაქ

უღრის, მაგრამ მიანიც ვერ გაცივრა საკუთარი ბაზარი. კუკიელი მკვიდრი მოქმედებს ან იარბუქსავე, ან არა-და თათრის მიღანზე. ასევე აქცევს ფერის მქიანებში. შესანიშნავი არის, რომ იარბუქისა და თათრის მიღანსთან ვიწრო, მიწმური და ცუდი ადგილი მგანი მთელს ქალაქში იშვიათია. ახვე დროს ფერასა და მებრადე კუკის უზგად აქვს საკუთარი მარჯვე ადგილები, სადაც შესაძლებელი იქნებოდა საუეთესო ბაზრების გამართვა. მაგალითად, აიღეთ გრცელი და სწორე ადგილი ქალაქისა ლითონბრათა სასაფოსოს გვერდ-ვე, ვერ იტყვი, რომ ქალაქის თითო-მმართველობას არ ენბარა ღვინოს მიღება ბაზრების განსაზღვრად, პირიქით, ქალაქმა განიზრახა იარბუქის გადატანა ფერის მიღანზე. გამართვის ჩინებელი ვარდოლო, დადგეს სასწრაფო, ლუქნობი და შენეს; მაგრამ რად გინდათ! ფერის მიღანზე მესაწერის ჯამბეგორც ვერ ამოიღო ქალაქმა. აგრეთვე დაეშარა კუკის მიღანზე სასწრაფოც. კუკელები, ჩუღურეთელები და ფერის მსხარეებში თიხებს მიკლდვენ თათრისა და იარბუქის ტალახთან ბაზრებისაკენ.

* სურამი: აქუთრმა ფსატა-ტელეგრაფის მოსამსახურებმა შეეპორო ჩვენსა და ჩვენ ნაცნობთა შორის 13 მან. და ვიგზნეთი ვარდასცემდა წინამძღვრანთა-ქარის სკოლისათვის.

* გურჯანია: ამ თიხის პირველს რიგებში ჩვენში მოხდა საეულის-ხმეორა ახვეი. აქ ერთს ქერისე დედაცს ჰყავს ღვინო ბაზარი ქალი 11-12 წლისა. ეს ქალი ვაჭარეოდ ახალგაზდა ოჯახარშელს მოსწონებოდა, დაწინა, თავიანთს წაყვანა

და იქ თურმე სკოლაშიც ატარებდა, იქნება წიგნის სკოლაში. ბოლოს პატარა ქალი ისევ დედისთან დაბრუნდა. გურჯანიაც ერთს ახალგაზდა ქაწიელს მოსწონებოდა და ახლო იმანდ ღვინო მთელიყო. ეს რომ ვაჭარეოდ შეეტყოთ, შეიარბულბოლდენ, გურჯანიაში მიუბრუნე ქალის დედას, უნდალთა ქალი მოეტანა, მაგრამ ქალი ამ დროს მეორე დანიშნულის სახლში იყო. მოუვიდა ორს სახლში კინკლაობა და დიდი უბედურება მოხდებოდა, რომ სიღნაღის პოლიციას არ ვაგეო. და საქარბულე ზურები არ გამოგზავნა. ქალი ჯერ ისევე მეორე დანიშნულთან არის და ენა-ბოთ შეხვედში რომელ საქმრს იორჩენს...

* ლეგენდულ ვაზ. „Правила. Вел.“-ს ნომერში ვიციხულობთ, რომ ფოთში ოსმალეთის ეციკონ-სულად დაუწინაზეთ ალი ნური ფეფენდი, ოსმალეთისაკენ ქვეშევრდობა.

და იქ თურმე სკოლაშიც ატარებდა, იქნება წიგნის სკოლაში. ბოლოს პატარა ქალი ისევ დედისთან დაბრუნდა. გურჯანიაც ერთს ახალგაზდა ქაწიელს მოსწონებოდა და ახლო იმანდ ღვინო მთელიყო. ეს რომ ვაჭარეოდ შეეტყოთ, შეიარბულბოლდენ, გურჯანიაში მიუბრუნე ქალის დედას, უნდალთა ქალი მოეტანა, მაგრამ ქალი ამ დროს მეორე დანიშნულის სახლში იყო. მოუვიდა ორს სახლში კინკლაობა და დიდი უბედურება მოხდებოდა, რომ სიღნაღის პოლიციას არ ვაგეო. და საქარბულე ზურები არ გამოგზავნა. ქალი ჯერ ისევე მეორე დანიშნულთან არის და ენა-ბოთ შეხვედში რომელ საქმრს იორჩენს...

ღაბა ღს ღველი

(მოწერილი ახვეი)

დუშეთი, 18 იანვარი. წელს, მეტის-მეტად გავრცელებულია და ვეღვან-კახეთის უღრის ადგილობრის, სიკვდილად და შიშისას გამო, ბუნებრიმ დეკუმს, შიშა-ახლ-წველამა, ძლიან ჩუმა, უფროადა და შეუწყველად გაი-არს. ეკვანი, მოქალაქენი თუ სოფელ-ლები, მეტად დარდაინა და მელოა-ღვინა დაუხეხენ ამ დეკუმს. ამ დეკუმს, სწავლებს საგანად შეამხმეველად ავლად სოფელი გლეხების ჩვეულებრივი მისაწვლად და დროს გატარებს. წინა წელიწადისა, ბუნებრ დეკუმს, ძლიან ხშირად ქსანსადი გვტყვის დეკუმსი მომსხმენად გამხარაფეულებს და დროს მტარებებს, რომლებიც კარად მე-რისარბეულები, გამხარაფეულებს სი-ღვინით და დიანისა აგებულებებს და-ღვინით მისაწვლად სისოფელი გლეხად, ახლოდესსაც. მხოლოდ წელს-ვე, არამედ თუ გლეხად მომსხმენად და განსა-ბუღს არს ქსანსადი გლეხად, არამედ თუ შეუთმავალი ამათაოდ სქანსადი დიდი დროდესს და მოდიანე გტყს. ეკ-ვანს, დანაღვლიანებულს და დავაგრომა-დის-სისწავლად, რადაც მუსხარბა და მტარებობას ეტოობად, რადან, წარ-სულად წლის დამდეკს ბუჩქის დუშეთის მეკვანში მესობურნი გამოუსმენენ ამ წელი-სოფელს. ზედ ასაღ-წლის წინა დღეს; 31 დეკუმს, უბევ გტარებებს და ერთა მტარებებს მაერ მტარე-მული მოქალაქე. ბუნებრიმ, რომლი-სათვისაც ეკვანი მათან სწავლებენ და ჰქალაქდებენ და რომელიც ასაღ-წლის მეორე დღეს დასიფლავებს. ამ სახარა-ბა-ბა-შარშან იანვრის 10-ს დასიფ-

ღაბა ერთად-ერთი 12 წლის გავ-შეიდა, მეტად ჭკვიანი და ნაჭერი ემ-წავალი, რომელიც სწავლობს დუშეთის სსსწავლებლამ, ამისმა სიკვდილად შე-წესს, არამედ თუ მტარო სახარა დე-მამს, დემა, ნათესა-მტარებობა, არამედ ეკვანს მტარებობა ინარალებს და სწავ-და ამის უდროოდ სიკვდილის გამო, სწავლად უფრო ამიტომ, რომ სიკვდი-ლი სახარა ემწავლის იყო არსადე-ლი და მოუწყველად. ემწავლად ბუნ-სიარს დეკუმსი შეკვდიანსად მომსად-ქმნებულსა და, რადან კარად შეიქმნა, გამოკვდაც ცივი ქმნაში საცურავად. ამ ქმნაზედ ამ დროს ერთმა გლეხმა ჩამა-ტარა ბრი გტყნი, რომელსაც მოეშო-და წინ. ცივი გამოქმნული ემწავლი, გლეხის შეუწყველად, მეუღრად გტყნი-ფეს-ქმნე გტყნი და ფერსხენს, ჩაკვრეს ემწავლს წინსადი თა-ბარში და, ქმნი-რობის გადარჩეული, ქმნაში საცურავად განსოფელი ემწავლი, ერთის საათის შეხვედ შეუწყვეტს სახარა მშობლებს მწავლ თა-ბარ ჩამსხურული, რომელ-მაც წამდენსაც საათს შეხვედ, დე-მამის გამოუსაღებლად, გტარეკ სოფელ და დასტოვად დამწავრი მოსწავლეი დე-მამს სამდამოდ უსტეოდ. სარ-ღაბი მამს მწავლად სწავლად ერთად-ერთის გავიშეიდას დაკარგეს და თითო-წეს სიკვდილად მსხვერპლი-გა შეიქმნა წელს თა-ზედ.

სოფლებს რომ ბა რად ვასაღვ-ბოლად და ემსარბეობობად, რადე-საც, თითქმის ეკვანის ერთს და იმ-ნი განუშორებებს უბედურებაში არან-და ეს უბედურება ეკვანს ღვინოს მიხედ-ვით დასტოვდა. ამათ უბედურებს ავალსოფობას, ბურის ნახევლებობას და სიღანობა. ამ სახარა-ბა-ბა-შარშან სქმის ისე მუსწავს ხელს, რომ ერთი არ ითქმის. ავალსოფობამ და სიკვდილ-

გვარით შეკვეთბრებულბებს, ერთმა-ნითან არა რამეც კონკრეტი დამო-კიდებულბა არა ჰქონდა. განცალ-კევბა და დაშორებბა ისეთ მან-ძილზედ მიდიდა, რომ გაყოფილ-ძებებს ერთმანეთს სისხლში წილი არ ებოდი, ვარიბიდა არა გრებობა დათარა, მაშინაც არცა მოკლულს მისს ოჯახში არც შეილი და არც გაუ-ყერილი ახლო ნათესავი არა ჰყავდა, სისხლი მიანიც ოჯახს უნდა დაჩინო-ბა, იგი მისი საკუთრება იყო და ამ საკუთრებას ვერც ერთი გაყრილი ნათესავი-მეყვინი თუ მოხალე, სულ ერთა-ხელს ვერ უსხმდა. რო-გორც ხმარობდნენ მის სისხლს სის-ხლი ორ ნაწილად უნდა გაყოფოთ. ერთი ნაწილი სახელმწიფოს მიჰქონ-და-სასეფოდ დადიდობას, მეორე კიდევ სულს უნდა მოხმარებოდა საცხოვრებლად-სადარჩეს სულისათვის სასაურაოდ... მართალია, მეტად ასეთს წესს ადგენს, როცა მამ მოკ-ლულად იქნას (მ.დ., მფ. იზ), მაგრამ ამ კერძო წესს საზოგადოა ძალა ჰქონ-და, სახელმწიფო იყო მაშინაც, რო-ცა ერთი ოჯახის კაცი მეორე ოჯახის წევრს მოჰკლავდა. ეს იმიტომ, რომ ერთის ოჯახის სისხლთან მეორე ოჯახს ხელი არა ჰქონდა.

ვერც უარბებულს სულის საურის ვარიბიანი ყურადღება ჰქონდა მი-ცეულია, მიუკლებლად სულსაც

თავის ნაწილი უნდა რებობა სის-ხლისაგან. ვარდა ამისა განმარტებ-ულია, ვინ უნდა მოამზაროს სულს ეს ხარჯი. თუ მოკლულს შორეული ნა-თესავი ებადა, მაშინ იმის მოგადე-ობა იყო სისხლის „სასაურად“ მოხმ-არება, თუ არა-და, ერთთადა და გა-მგებლს ებათთ ეს სულის საცხოვ-რებელი დასაღობო საქმე (მ.დ., მფ. იზ).

რასაკერძეელია, როცა მოკლულს რამდენიმე დაზარალი მძა დარჩებოდა, ერთობს მათგანს, უფრო დასალოე-ბულს და გულის შემატებარს, უნდა ეტეტირა სულის სასაურაო მოგადე-ობა (მფ. იზ), თუქა-ც სისხლისაგან თითონ ვერას აღებდა, მკერძს ნა-წილსაც ვერ მოიხმარებდა თავის სა-ხარებლად.

სადაც წარმოსდგა საოჯახო ქა-რების ამ გვარი თვისება უმთავრესად იქნა, რომ საოჯახო ეკონომიური დაწყობილიბა და წესი აღმოცენდა საბატონო მამულზედ, სახელმწიფოს საკუთრებაზედ და ამ გარემოებამ ძლი-ერი გავლენა იქონია. საბატონო მამული ხელს არ უწყობდა კერძო სა-კუთრების აღორძინებას და ეს უკე-ნასწავლი ვეროვანად ვერც აღორძინ-და. მართალია, „ნასყიდი“ კერძო სა-კუთრება, მაგრამ „მამული“ თავისი მნიშვნელობით სრულად სხვა-რავს „ნასყიდას“ და რომ კერძო სა-კუთრებას დიდი მნიშვნელობა არა ჰქონდა, ამას ის ვარემოებაც ატარ-ებებს, რომ მეტად ბარბით არ იცის და არც დააწყსა. აქ არ უნდა დაიფიქროთ

ერთი მოვლენაც, - მეტადს დროს საე-ვარებლო კეწპირი უკვე შერუებული იყო, მოკლებული იყო პირანდელს სიბივლს ძალას და საცერეოლიც არაა, რომ ოჯახს დარჩა უბრატე-ობა...

მეტო მამულზედ არ იყო და-ფუძრული ოჯახის ეკონომიური ძა-ლი. მამულის გვერდით ნასყიდი ელ-ვა და ეს უკანანელი შეიცვალდა. რო-გორც მოძრავს, ისე უბრავს კონე-ბას, თუქა-ც უფრო მოძრავი შე-დგენდა ნასყიდს. ნასყიდს გავნა, იმის საუფუძელი თითი ოჯახის ბუ-ფეტში უნდა ედებოთ. რაც უნდა იყოს, მეტადს ოჯახი ცოტად მაინც ელს უწყობდა კაცის სიზრვესა და თათრ-ობას. ყველა წვერს შეეძლო თავის საკუთრება გავნა, მამულს ვარდა სხვა რამე „ყიდა“, შეეძნა. ეს მოე-ლენა ჩვენს სულ-მდებლობაში ჩვეუ-ლებრივია, მაგალითები აღბუღს „მონაგები“ იგივე მეტადს ნასყიდი და სხვა არაფერი (მფ. რნ-რნ).

რაც ნასყიდის სათავე და დასაწყის სხვა იყო, რასაკერძეელია, იგი „სამსახურსაც“ მოშორებული უნდა ყოფილიყო. დანს, სახელმწიფოს ნას-

ყლიან ხელი არა ჰქონდა და ნასყი-დი თვისუფალი იყო „საჯარო“ სა-ლაშქრო და სამეცნიერებას. ვისაც როგორც სურდა, ისე მხმარობდა ნას-ყიდს და, როცა ოჯახს თავს დაწინე-ბებდა, ნასყიდი თან მიჰქონდა, - რას-სა უზმამს, მამამ იმის, შეილი წინ-ყიდს ვერ ეცილოს“ (მ.დ., მფ. ივ). მხოლოდ მოხუცებულს მამას შეეძლო, თუ ნასყიდი არ ეყოფოდა. „მამულისაგან ვოტო რამე უკლდა, მაგ-რამ ეს ზომ იმიტომ, რომ თავისი სიყვარულ სულ „სამსახურში“ ჰქონ-და გატარებულს...

მშობლებისა და შეილის პიროვნე-ლი დამოკიდებულბა და ურთიერი-ობა მეტად მოკლებდნის მოხრენ-ბული. მეტადს საოჯახო წესის საუფ-ძელად მხოლოდ შეილის „ნების მო-ფლობა“ მიანიია, შეილი მორჩილი უნდა იყოს დე-მამისთან. ამ „ნება-ყოფილობას“ დიდი მნიშვნელობა ჰქონ-და შეილისათვის მარტო წინორბიდე-ბი არა, ეკონომიურადც. მამა შო-ლოდ მაშინ დაუტოვებდა შეილის თა-ვის ნასყიდს, როცა შეილი იმის მო-ჩილი იყო და პატივს-მცემელი, თუ არა-და, შეილის ხელი არა ჰქონ-და მამის კერძო საკუთრებასთან (1).

ამასთანვე მეტად იმხატვ დამძღვს, რომ უპრაბია დაბერებული მამა და მო-წიფებული შეილი ერთად სესობო-ბად

დნური, მაშინაცვე, სუული ზეის სდ-ედა ზნ. ობითის კეწპირს და ჰქალაქ-და-რა დიდი მნიშვნელობა აქვს, რო-ჯა ოჯახში მამა შეილითი თანხმობა და სათნოება.

დედ-მამის მოკლე საშინელი და სახარეო ბოროტება იყო და, ასე განიჯეთ, მეტად ვერც წარმოუ-დგენია ეს ბოროტება, - ჩვენთა ქა-მი შიგან არ ქმნიდა და დღემდამნ ნუ იყოფილი... რასაკერძეელია, ამ უმძიმეს დაწმულობას სასყიდ-ლი შესაფერი მოსდევდა - რაც ურისთია, ყველას დაზარობდა და ყუფა პირი-ბოლოა“: სიცილოთ დასავა (გვაბატ-ებება), ამოწყვეტა ამოფხრია, სახუ-დამოდ გახვევბა და... მაგრამ ამხვე-ტული უბედურება სხვა რაღა უნ-და დაზარობდა კაცს სისხლის თურება ზომ ყოვლად შეუღლებელი იყო და ან რა სისხლი განაწვდო-ვინებდას. დ. გრინობის ღრმად აუ-მაშობთევის დედ-მამის მოკლას. მეტადს სიყვითი, სისხლის დაუბრება „უმსაგნობა“ და სხეულისათვის სამც-ლური იქმნებოდა (მფ. ივ).

სისხლის დაუბრება განჩინალი მის მოკლეობა და აქც დაწმუშავეს სისხლი გვარსა ზედა სილია. ამ სი-ხლის დენას ზედ ერთობა თათს წლით გაძება და მამულის სასეფოდ დადებ, როცა ცილ ვათავებოდა, ერთთავი და გამაწვდელი ეცხრის პირი მოა-სწინებდნენ დარბაზს და მაშინ დანა-შევი უშემაოუნებო... (მფ. ივ).

როცა სისხლის სამართალი მოკ-რის იხვე დაბლობ სდგას და შეუბისებ-ბა ენონად მიანიართ, მაშინ სასყიდლ სეც-განსაკუთრებული თვისება ატყვი, ეს

1) ს.ს. ორბელიანის განმარტებით, ს.ე.რ. სახარეს ნიშნებს. მეტადს დროში სხვადასხვა იყიდნენ შეიარებულს სხვისა-თვის სახარად... მეტადს მამას მონაწილს სწავლებდნენ ეკონომიკაში, მაგ. მონაწილ-ად დაღრმას ეკონომიკაში 1661 წ. თავისი ბიპაშეილი ზაღლ კრისთავი, მამა-

დაიანბა რად მიიღო და მეფეს განუდგო. და ცილას შენახსობად ომში გომლი გლეხი შესწირეს ანანურს გლეხისათ, იქვე. Луджари, стр. 20-21.

2) ეკვანის მოვლენს აქვს საგვარეუ-ლი და შეტეხილი კონსებო (родовые и фамильные привилегии). როგორც ვრის, ისე მე-რის ვისაც ჰქვითი ვარდასცემენ, АДАТ, I, 150, § 71. ასეა ჩვეულებრივ, რომელ-ივე მიწა საერთო საეურვებში მაშინაა. ib. 120, § 12, 175-არც ჩანენამს იგიან მიწის საკურავბა. ყოველ წელიწადს მიწის თანასწორად ვიფუნ. АДАТ, II, 79, § 4, 5; ისევე მამას უფლებას აქვს სხვას გა-დასცეს საეკურველი და შეტეხილი კონსებ, იმის ნებას, რასაც უნდა, იმის უნაბ-სოხობა-ბა, ib. 6, § 24.

3) ზოგური ჩვენი მამობისათვის ბაბო-მეტად სსტეს უფლებას ანიჭებს მამას. მეტადს, მაგალითად, ნება აქვს ურჩი შეი-ლი მოკლეს და გვარის რას ვუტყოს. ისე-ვად ასეა ჩვეულებრივ, АДАТ, I, 152, § 81; II, стр. 26, § 98. სულ სხვა ნაჩრად არა ჩანენამს, მამამ თუ შეილი მოკლას, სხვა საეკურველის სისხლს მისაბოძებს მამას, право жалны, ib. 96, § 38, 112, § 8.

